
[2022-57-RE](#)

Causa 2022-57-RE

(I. G. C. c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 454-2022. Recurs d'empara

Sentència del 9 de febrer del 2023

BOPA núm. 24, del 15 de febrer del 2023

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 4 d'octubre del 2022, per la representació processal del Sr. I. G. C., mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la sentència del 19 de maig del 2022, dictada pel Tribunal de Corts, i, contra la sentència del 15 de setembre del mateix any, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració dels drets a la jurisdicció, a un procés degut, a la defensa i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li les sentències impugnades, que s'adoptin les mesures per restaurar els drets fonamentals vulnerats, i que es declari la responsabilitat del poder judicial de l'Estat per l'error comés;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'acte del Tribunal Constitucional del 14 de novembre del 2022 que va admetre a tràmit, sense efectes suspensius, aquesta causa;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 2 de desembre del 2022, pel Ministeri Fiscal;

Vistos els actes del Tribunal Constitucional del 20 de desembre del 2022 que van concedir el benefici de defensa i d'assistència tècnica lletrades gratuïtes a J i a S. M. M.;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 12 de gener del 2023, per la representació processal de J;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 19 de gener del 2023, per la representació processal de S. M. M.;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per les parts i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Jean-Yves Caullet;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 19 de maig del 2022, el Tribunal de Corts va dictar una sentència mitjançant la qual condemnava I. G. C. i S. M. M. com a responsables penalment en concepte d'autors d'un delictes major continuat d'abús sexual sobre menor de 14 anys i d'abús sexual sobre major de 14 anys, sent l'autor ascendent de la víctima, i d'un delictes major d'agressió sexual constitutiva de violació sent l'autor ascendent de la víctima, en grau de temptativa, sense la concurrència de circumstàncies modificatives de la responsabilitat penal.

Condemnava l'acusat I. G. C. a la pena de 9 anys de presó, amb les penes complementàries de prohibició d'entrar en contacte amb la víctima durant un període de 12 anys, d'inhabilitació dels drets de pàtria potestat, guarda i custòdia i del dret de visites respecte de la víctima durant el període de 3 anys.

Condemnava l'acusada S. M. M. a la pena de 5 anys de presó condicional qualificada a efectuar presentacions periòdiques davant el Servei Especialitzat d'Atenció a la Infància i a l'Adolescència per tal de donar compte de l'estat de J mentre no compleixi la majoria d'edat, fixant el termini de la suspensió de la pena en 4 anys.

Condemnava ambdós acusats a indemnitzar solidàriament a la víctima en la suma de 8.000,00 €, amb els interessos legals fins al seu pagament total, així com al pagament de les costes processals causades.

1.2. Tant la representació processal del condemnat I. G. C. com el Ministeri Fiscal van presentar recurs d'apel·lació contra aquesta decisió, i, el 15 de setembre del 2022, la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia va dictar una sentència en què desestimava ambdós recursos d'apel·lació i confirmava la sentència de la primera instància.

1.3. El 4 d'octubre del 2022, la representació processal del Sr. I. G. C. va interposar un recurs d'empara contra la sentència del 19 de maig del 2022, dictada pel Tribunal de Cort i contra la sentència del 15 de setembre del mateix any, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia, per una presumpta vulneració del dret a la jurisdicció, a un procés degut, a la defensa i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació del recurrent

- En primer lloc, el recurrent al·lega la vulneració dels drets a un procés degut i a la defensa per tal com el Tribunal de Corts va denegar la pràctica de la prova testifical del seu germà, quan aquesta havia estat prèviament admesa, ja que es tractava de l'acreditació d'un fet perifèric a favor de la defensa i que hagués servit per oposar-se a la declaració de la menor i a la seva credibilitat.

- Considera que els tribunals ordinaris han restringit de manera desproporcionada la seva capacitat per presentar els arguments per a recolzar el seu cas.

- Sobre aquest punt cita la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans en què s'estableix que en cas que es negui la citació d'un testimoni, la decisió ha d'estar suficientment motivada i desproveïda d'arbitrarietat, i que no es pot restringir de manera desproporcionada la capacitat del litigant per presentar els arguments que recolzin el seu cas (veg. cas *Wierzbicki c/ Polònia*, § 45).

- En segon lloc, al·lega la vulneració dels seus drets a la defensa i a la presumpció d'innocència derivada d'unes manifestacions pronunciades pel president del Tribunal de Corts en la celebració de la vista oral que implicaven l'expressió prematura de la seva culpabilitat abans que aquesta hagués estat acreditada.

- Responent al seu argument que havia patit abusos en la infància, el president del Tribunal de Corts va contestar-li que *"Si en quest cas, el Sr. I. és una persona que ha sofert abusos de jove, lo normal per la meua experiència forense -i en tinc molta sobre aquest tema- es fa una pericial sobre ... que se sap i està estadísticament demostrat que el que ha estat abusat dins la infància es converteix en agressor. Com que el que ha estat agredit en la infància es converteix en agressor. Això passa en molts casos... és un tema estadístic."*

- El recurrent cita la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans en la matèria i conclou que, en aquest cas, és clar que el president del Tribunal de Corts va proferir la seva opinió anticipada sobre la seva culpabilitat, circumstància que deriva en un dubte legítim sobre la seva imparcialitat.

- Per acabar, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que anul·li les sentències impugnades, que s'adoptin les mesures per restaurar els drets fonamentals vulnerats, i que es declari la responsabilitat del poder judicial de l'Estat per l'error comés.

2.2. Argumentació de la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia

- Pel que fa al primer motiu, la Sala Penal considera que la denegació de la prova del testimoniatge de l'oncle de la menor tant per part del Tribunal de Corts, com per ella mateixa, no vulnera de cap manera els drets a un procés degut, ni a la defensa.

- Considera que a través de l'audició de l'oncle s'hagués tractat de valorar una diferència d'apreciació entre la víctima i el seu oncle sobre un fet purament perifèric, sense cap interès probatori pels fets delictius ocorreguts.

- Afegeix que si l'oncle s'hagués pogut desplaçar davant el Tribunal hauria confirmat molt probablement la seva declaració, sense que aquesta confirmació tingués cap efecte. La solució seria diferent si es tractés d'un testimoniatge en relació amb els delictes imputats que hagués pogut establir la innocència o la responsabilitat del recurrent.

-
- Pel que fa a les manifestacions del president del Tribunal de Corts, la Sala Penal constata, en primer lloc, que la defensa del recurrent no va demanar en cap moment la seva recusació en la vista oral.
 - En segon lloc, considera que les paraules del president del Tribunal de Corts efectuaven una apreciació molt general sense cap valor probatori i sense voler treure'n conseqüències.
 - Afegeix que, naturalment, ni fonamenta directament o indirectament la seva decisió amb aquesta consideració genèrica, ni la menciona en la motivació de la sentència.
 - Ans al contrari, la Sala Penal constata que la sentència que condemna al recurrent està fonamentada amb molta precisió sobre la base d'una sèrie d'indicis objectius que, posats en relació els uns amb els altres, han portat als membres del Tribunal de Corts a considerar els fets denunciats per la menor com a provats.
 - Per aquests motius, entre d'altres, confirma la sentència del Tribunal de Corts.

2.3. Argumentació del Ministeri Fiscal

- Pel que fa a la manca de pràctica de la prova testifical del germà del recurrent, el Ministeri Fiscal indica que aquesta està motivada de manera clara amb l'argument que no concerneix directament els fets enjudiciats i que aquesta decisió del Tribunal de Corts, confirmada en apel·lació per la Sala Penal no vulnera el dret a la defensa del recurrent.
- Pel que fa a les paraules pronunciades pel president del Tribunal de Corts, les quals, segons el parer del recurrent, constitueixen un indicatiu de parcialitat envers seu, el Ministeri Fiscal efectua una anàlisi precisa i conclou que aquestes paraules no desvelen cap opinió o cap perjudici sobre el cas en concret, ja que tenen un caràcter molt general.
- Segons el seu parer, aquestes paraules no es poden considerar com a l'enunciat d'un perjudici, en la mesura en què els fets al·legats pel recurrent no van ser establerts en cap moment, circumstància que confirma que les paraules genèriques pronunciades no s'aplicaven de manera directa al recurrent.
- El Ministeri Fiscal destaca que ni la sentència del Tribunal de Corts, ni la de la Sala Penal es van fonamentar en aquestes consideracions i que, a més, el recurrent no va al·legar la vulneració del dret a un tribunal imparcial, ni durant el tràmit de la vista oral, ni durant el tràmit de conclusions, ni tampoc va demanar la recusació del president del Tribunal de Corts.
- Així mateix, insisteix en la motivació a bastament precisa i detallada de la sentència dictada en apel·lació, arribant a la mateixa conclusió de culpabilitat i no podent-li oposar cap dubte sobre la seva imparcialitat.
- Per acabar, el Ministeri Fiscal considera que no s'han vulnerat cap dels drets fonamentals al·legats pel recurrent i demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs d'empara.

2.4. Argumentació de J

-
- En la mateixa línia que el Ministeri Fiscal i la Sala Penal aquesta part considera que la prova testifical del germà del recurrent no es pot considerar una prova essencial, ja que aquest no va ser un testimoni presencial dels fets objecte del judici, sinó que la seva declaració només havia d'acreditar fets perifèrics (coneixement d'un viatge, compra d'un collaret, ...).
 - Pel que fa a la presumpta vulneració del dret a la presumpció d'innocència del recurrent derivada de les manifestacions del president del Tribunal de Corts sobre la culpabilitat de l'acusat abans del seu pronunciament, aquesta part argumenta que les manifestacions en qüestió eren generals i que no s'aplicaven als fets concrets que s'estaven enjudiciant; per exemple, va utilitzar expressions com "*lo normal*", o "*en molts casos*", paraules que demostraven que no feia cap al·lusió directa al recurrent.
 - Així mateix, destaca que la sentència del Tribunal de Corts no fa cap referència als suposats abusos patits pel recurrent en la seva infància per provar la seva culpabilitat, sinó que es fonamenta en altres proves i indicis. Per consegüent, conclou que aquests elements no són suficients per comprometre la imparcialitat del Tribunal de Corts.
 - Per aquests motius, considera que no s'han vulnerat cap dels drets al·legats i demana al Tribunal Constitucional que tingui a aquesta part per oposada a aquest recurs d'empara.

2.5. Argumentació de S. M. M.

- Sobre la manca de la prova testifical en la persona del germà del recurrent, aquesta part manifesta estar d'acord amb el raonament de la Sala Penal contingut en el considerant tercer de la sentència impugnada, en què substancialment s'indica que en realitat aquesta prova no era essencial, ja que la declaració del germà només havia de referir-se a temes perifèrics sense cap interès probatori pels fets delictius ocorreguts.
- Pel que fa a la suposada expressió prematura de la culpabilitat del recurrent per part del president del Tribunal de Corts, considera que les paraules proferides van ser absolutament genèriques, sense que després se'n tragués cap conseqüència.
- Per tant, aquesta part considera que no s'han vulnerat els drets al·legats pel recurrent i demana al Tribunal Constitucional que desestimi aquest recurs i que imposi les costes processals causades al recurrent.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. El Tribunal Constitucional no és ni una tercera instància, ni un tribunal suprem, ni un tribunal de cassació.

3.2. En aquesta causa el recurrent al·lega essencialment la vulneració dels seus drets a un procés degut substanciat per un tribunal imparcial, a la defensa i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

Per donar suport al seu recurs el recurrent presenta dos arguments, d'una banda, la manca de la

pràctica del testimoniatge del seu germà per contribuir a la seva defensa, i, d'altra banda, una declaració del president del Tribunal de Corts que demostraria, segons el seu parer, la parcialitat d'aquest.

3.3. Pel que fa a la manca de la pràctica de la prova, el recurrent considera que aquesta constitueix una restricció desproporcionada a la seva defensa i cita en aquest sentit la jurisprudència en la matèria del Tribunal Europeu dels Drets Humans.

Sobre aquesta qüestió, la Sala Penal motiva la seva sentència de manera clara argumentant que aquest testimoniatge, inicialment acceptat però que no va poder ser escoltat per diversos motius materials, no concernia directament els fets objecte del judici.

Tenint en compte la motivació detallada de les resolucions impugnades, la discrepància sobre aquest testimoniatge, relatiu a elements perifèrics sense cap vincle directe amb els fets objecte del judici, no pot considerar-se com a arbitrària i que vulneri de manera desproporcionada la defensa del recurrent en el sentit exposat en la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans.

Per consegüent, aquest primer argument del recurrent ha de ser desestimat, cal declarar, doncs, que el seu dret a la defensa no ha estat vulnerat pel motiu exposat.

3.4. Pel que fa a la declaració del president del Tribunal de Corts, cal examinar si la decisió de la Sala Penal, la qual considera que aquesta declaració no vulnera el principi d'imparcialitat del Tribunal de Corts, està suficientment i raonablement fonamentada o si implica un defecte d'imparcialitat envers el recurrent que vulneraria els seus drets a un tribunal imparcial i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

En primer lloc, cal precisar que el contingut de les paraules pronunciades no està qüestionat.

Si el lligam enunciat en aquestes paraules entre els fets soferts en la infància i el comportament d'adult tenen un aspecte general, cal tenir en compte el fet que es van pronunciar en resposta al recurrent, quan aquest adduïa haver estat víctima d'abusos sexuals en la seva infància.

Altrament, aquestes paraules fan explícitament referència a l'experiència personal del magistrat que les pronuncia.

Tot i que aquestes paraules no estableixen directament un lligam entre els fets al·legats en la infància del recurrent i la seva culpabilitat, van clarament dirigides a ell, contradiuen el seu argument i tradueixen efectivament una opinió fonamentada en una experiència personal.

Per tant, aquest magistrat va expressar una opinió personal sobre un tema general que s'aplicava precisament a la situació del recurrent.

Certament la sentència pronunciada pel Tribunal de Corts no es fonamenta sobre aquesta apreciació i la sentència dictada en apel·lació per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia també està motivada de manera precisa, tret d'aquesta darrera consideració.

També convé destacar que la representació processal del recurrent no va fer cap objecció sobre aquesta declaració del president del Tribunal de Corts durant el judici oral, ni tampoc va demanar la seva recusació.

No obstant això, el dret a un tribunal imparcial, garantit per la Constitució, és fonamental i no pot veure's afectat per cap dubte, tal com ho confirma la jurisprudència d'aquest Tribunal i la del Tribunal Europeu dels Drets Humans.

Així doncs, les paraules del president del Tribunal de Corts que exposaven una opinió personal sobre una situació general en resposta a una declaració del recurrent i dirigint-se manifestament a ell respecte dels fets que li eren imputats constitueixen l'expressió d'una convicció prèvia al judici i, per tant, una vulneració dels drets a un tribunal imparcial i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

3.5. Per aquests motius, cal estimar parcialment aquest recurs d'empara, declarar la vulneració dels drets a un tribunal imparcial i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i anul·lar les resolucions impugnades. Així mateix, cal declarar que correspon a la jurisdicció ordinària prendre les disposicions adients per reiniciar amb totes les garanties el procediment a la fase anterior al judici oral, tot garantint la protecció de la presumpta víctima dels fets perseguits.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar parcialment el recurs d'empara 2022-57-RE interposat per la representació processal del Sr. I. G. C.
2. Declarar que s'han vulnerat els seus drets a un tribunal imparcial i a la presumpció d'innocència, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.
3. Anul·lar la sentència del 19 de maig del 2022, dictada pel Tribunal de Corts, i, la sentència del 15 de setembre del mateix any, dictada per la Sala Penal del Tribunal Superior de Justícia.
4. Retrotreure les actuacions davant el Tribunal de Corts per tal que reiniciï, amb una composició de membres diferent i amb totes les garanties, el procediment just a la fase anterior al judici oral, tot preservant la protecció de la presumpta víctima dels fets perseguits.
5. Declarar que el recurrent té dret a ser indemnitzat en la quantitat que assenyali l'òrgan competent al respecte.

6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal del recurrent, a les representacions processals respectives de J i de S. M. M., al president del Tribunal de Corts, al president del Tribunal Superior de Justícia i al Ministeri Fiscal ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 9 de febrer del 2023.

Jean-Yves Caillet
President

Joan Manel Abril Campoy
Vicepresident

Dominique Rousseau
Magistrat

Josep-D. Guàrdia Canela
Magistrat